

38 / Z RAPORU

MURAT
YÜLEK

PROF. DR. MURAT YÜLEK

OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

Dış ticaret dengesi ve cari denge nereye

Dış ticaret açığı 2022 yılında bozulma eğilimi içinde. Dış ticaret açığı 2021 yılının ilk 9 ayında 34,4 milyar dolar olmuşken bu yıl 83,1 milyar dolara çıktı. Kötüleşmenin sebebi, ithalatın ihracata göre çok daha hızlı büyümesi oldu. 2022 yılının ilk 9 ayında toplam ihracat önceki yılın aynı dönemine göre 27,3 milyar dolar yükselerek 199,2 milyar dolar oldu. Altın ve enerji dışı ihracat ise 22,3 milyar dolar artarak 175,2 milyar dolar oldu. Oysa aynı dönemde toplam ithalat 78 milyar dolar artarak 271,2 milyar dolar seviyesine yükseldi. Buna karşılık altın ve enerji dışındaki ithalat 19 milyar dolar artarak 186 milyar dolar oldu.

Senenin ilk 9 ayındaki Dış Ticaret açığı (milyar \$)

	yılbaşından beri Eylül 22	yılbaşından beri Eylül 21
Dış Ticaret Açığı	83,097	32,423
Enerji	60,889	25,697
Enerji Dışı	22,207	6,726
Enerji ve Altın Dışı	10,894	3,992
Toplam İhracat	188,152	160,812
Enerji	12,250	5,796
Enerji Dışı	175,903	155,016
Enerji ve Altın Dışı	175,201	152,921
Toplam İthalat	271,249	193,235
Enerji	73,139	31,493
Enerji Dışı	198,110	161,742
Enerji ve Altın Dışı	186,095	156,912
Bilgi İçin:		
Altın Ticareti (net)	- 11,314	- 2,734
Altın İhracatı	701	2,095
Altın İthalatı	12,015	4,830

Toplam dış ticaret açığındaki yaklaşık 50 milyar dolarlık kötüleşme kötü bir haber tabii. Ancak rakamların içinde gizli bir teselli var: kötüleşme altın ve enerji ithalatından kaynaklandı. Bunların dışındaki kalemlerdeki açıktaki artış 7 milyar dolar seviyesinde. Enerji dışı açık ise 15,5 milyar dolar seviyesinde. Altın ithalatı 5 milyar dolardan 12 milyar dolara yükseldi. Altın bir finansal varlık olduğu için altın ithalatındaki artış dış ticaret açığında reel bir kötüleşme manasına gelmiyor. Toplamda ülkemizin altın ve enerji açığı 28,4 milyar dolardan 72,2 milyar dolara çıktı. Oldukça yüksek bir rakam.

İhracat pazarlarında ekonomik durgunluğa rağmen ihracat artış hızı son sekiz yıllık ortalamaların epey üzerinde seyrediyor. Bunda, Türk Lirasının 2021 ve 2022 yılındaki değer kaybının ortaya çıkardığı rekabet gücü artışının önemli rol oynadığı kesindir. Durgunluğun derinleşmesi ihracat artış hızını tabii olarak yavaşlatıyor. Ancak TL değer kaybı olmasa ihracat artış hızı bugünkünden çok daha yavaş olacak, belki de eksiye geçecekti.

Öte yandan ithalattaki artışta enerji fiyatlarında 2021 yılı ikinci yarısında tırmanmaya başlayan enerji fiyatları

Senenin ilk 9 ayındaki Altın ve Enerji Dış Ticareti Açığı (milyar dolar)

	Eylül 22	Eylül 21
Altın ve enerji	- 72,203	-28,432
Altın	- 11,314	-2,734
Enerji	- 60,889	- 25,697

DIŞ TİCARET HESAPLARINDAKİ BU GELİŞMELER SONUNDA CARİ DENGİ AÇIĞI BU YIL 6 MİLYAR DOLARDAN 38 MİLYAR DOLARA YÜKSELDİ.

önemli rol oynadı. Buna ek olarak, bankaların enflasyonun altında faizlerle kredi dağıtması mala hücum (talep artışı) başlatarak hem kurların etkisiyle tetiklenen enflasyonu yükseltti hem de ithalatı kamçıladi.

Dış ticaret hesaplarındaki bu gelişmeler sonunda cari denge açığı bu yıl 6 milyar dolardan 38 milyar dolara yükseldi. Ciddi bir gerileme. Oysa bu yıl, Kovid sonrası dönemde turizm gelirleri ilk 9 ayda 17 milyar dolardan 28 milyar dolara yükseldi. İyi haber ise enerji ve altın dışı cari dengenin 37 milyar dolar fazla vermesi oldu. Geçen sene aynı dönemde cari denge 22,4 milyar dolar fazla vermişti.

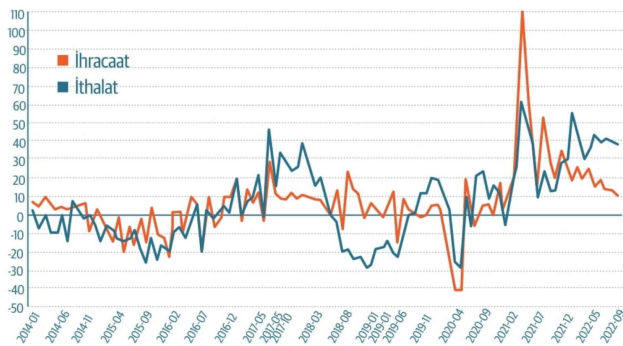
Önümüzdeki dönemde dış ticaret dengesi ve cari dengenin yönünü belirleyecek faktörler belli. Öncelikle ihracat pazarlardaki ekonomik büyüme ki bu ihracat mallarımıza gelecek talebi belirleyecek. Şu anda dış pazarlarda daralma bekliyoruz; bu da ihracat için kötü haber. İkincisi, Türk Lirası'ndaki değer kaybının ortaya çıkardığı rekabet gücünün reel olarak, yükselen enflasyonla birlikte erimesi. Bu da ihracatçı açısından kötü haber. Üçüncüsü, ihracatçının karşılaştığı sorunların çözülüp çözülmediği. En basit örnek, Kurumlar Vergisinde 2021 yılındaki artışın geri alınıp alınmayacağı veya Eximbank desteklerinin artırılıp artırılmayacağı. Dördüncüsü, enerji fiyatlarının seyri. Beşincisi ise içerideki ucuz kredi politikasının devam edip etmeyeceği.

Bu soruların muhtemel cevapları cari denge ve dış ticaret dengesinin kötüleşmeye devam edeceğine işaret ediyor. 2021 yılında yakalanan başarının kalıcı olması bu şartlarda zor görünüyor.

Cari denge (2021-2022)

	Eylül 22	Eylül 21
Cari İşlemler Hesabı	-37,977	-6,068
sak: Enerji Dışı	22,912	19,629
sak: Enerji ve Altın Dışı	34,226	22,364
Mal Dengesi	- 68,057	-20,589
Toplam Mal İhracatı	187,840	159,904
Toplam Mal İthalatı	255,897	180,493
Hizmetler Dengesi	37,710	22,040
Birincil Gelir Dengesi	- 7,027	- 8,334
İkincil Gelir Dengesi	- 603	815

İhracat ve İthalat Büyümesi (12 aylık, %)

Kaynak: Turkey Data Monitor